

**Cristina-Eugenia Burtea-Cioroianu
Elena-Veronica Nicola**

METODOLOGIE JURIDICĂ

– curs pentru studenți –

Universul Juridic
București
-2012-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2012 **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
STAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BURTEA-CIOROIANU, CRISTINA-EUGENIA

**Metodologie juridică : curs pentru studenți / Cristina-Eugenia
Burtea-Cioroianu, Elena-Veronica Nicola. – București : Universul Juridic,
2012**

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-847-6

I. Nicola, Elena-Veronica

34(075.8)

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0731.121.218**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

telefon: **021.314.93.15; 0733.673.555**

DISTRIBUȚIE:

tel./fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

Argument

În condițiile evoluției științifice actuale se produc o serie de transformări fecunde în spațiul cercetării, în sensul că, în plan metodologic asistăm la o adevărată contaminare și întâlnire între metodele tradiționale de cercetarea a dreptului și cele moderne.

Obiectivele unui demers didactic în spațiul generos al cercetării juridice le constituie formarea deprinderilor de investigare științifică a fenomenelor juridice și adoptarea modelului de învățare activă și de implicare efectivă a participanților la cursul de metodologie juridică. Studenții vor învăța să opereze cu principalele metode și tehnici de cercetare juridică, fiindu-le oferit suportul teoretic necesar pentru asimilarea limbajului specific cercetării științifice, pe baza celor mai importante lucrări teoretice consultate.

Apreciem oportunitatea studierii acestei discipline încă din primul an de studenție, deoarece capacitățile de investigare științifică, de redactare și prezentare orală a rezultatelor cercetării formate încă din această etapă vor fi utile în realizarea referatelor, comunicărilor științifice, dar, mai ales, în elaborarea ulterioară a lucrării de licență sau a disertației de masterat.

Capitolul I

Metodologia juridică

1.1. Conceptul de metodologie juridică

Cunoașterea dreptului îmbracă astăzi diverse forme și în acest context activitatea cea mai importantă a juriștilor contemporani are ca obiect descrierea, analiza, interpretarea, comentariul legilor, a altor acte normative, a normelor juridice în genere: „interpretarea științifică și prin urmare umanitară a dreptului constituind finalitatea educațiunii juridice”¹. Așadar, devine cu atât mai necesară cercetarea ansamblului de principii, etape, metode, tehnici și instrumente de investigare și cunoaștere științifică a fenomenului juridic. Cercetarea științifică juridică se bazează pe folosirea unei metodologii, a unor metode și procedee cu ajutorul cărora are loc studierea dreptului în toată complexitatea sa de către studenții aflați la facultățile de drept, viitorii juriști.

În sens larg, conceptul de *metodologie* desemnează un sistem de principii, norme de organizare a cercetării prin intermediul cărora sunt elaborate metode, procedee și tehnici de cercetare. Din punct de vedere etimologic, *metodologia* este un cuvânt complex, derivat din grecescul *methodos* (*odos*-cale, drum; *metha*-spre), într-un cuvânt „metodă” și *logos* care înseamnă „știință”, iar în traducere liberă „știința metodei”. Sensul pe care-l atribuim însă metodologiei juridice este acela de a cuprinde ansamblul demersurilor teoretice, practice, metodico-tehnice și de cunoaștere pe care le întreprinde un viitor jurist în vederea cercetării științifice a unor fapte, fenomene juridice sau procese sociale. Metodologia reprezintă sistemul celor mai generale principii de investigație, deduse din sistemul celor mai generale legi obiective, în timp ce metoda privește fie un anumit principiu metodologic (metoda particulară), fie un procedeu tehnic oarecare (metoda individuală). O metodă, *stricto sensu*, trebuie să fie

¹ Nicolae Titulescu, *Discursuri*, Editura Științifică, București, 1967, p. 54-60.

determinată de însăși obiectul cercetării științifice, trebuie să corespundă legilor acestuia. Între diversele forme metodologice – generală, particulară, singulară – există o anumită relaționare, în cadrul căreia se pot distinge aspecte caracteristice legăturii dintre general și particular, dintre parte și întreg etc. Așadar, „metodologia privește principiile care orientează cunoașterea științifică, operațiile, procedeele, tehnicile acestei cunoașteri”².

O bună cunoaștere și interpretare a dreptului (a fenomenului juridic) impune o anumite metodologie, în baza căreia să se realizeze o înțelegere științifică a mecanismului acțiunii sociale a legii, a funcțiilor dreptului, a esenței, conținutului și formei sale, precum și a legăturilor sale indisolubile cu societatea. Există în literatura juridică din țara noastră, mai veche sau mai nouă, numeroase preocupări privind definirea și încadrarea în spațiul uneori strâmt al cuvântului a metodologiei juridice. Astfel, putem evidenția afirmația prof. univ. dr. Ion Craiovan din lucrarea sa *Doctrina juridică*, unde subliniază ideea unui „câmp al metodologiei științifice aflat în plină efervescență și inovare ca urmare a revoluției științifice contemporane”³, căci așa cum continuă acesta „În știința dreptului, cu toate că arsenalul metodologic s-a îmbunătățit și diversificat, s-a afirmat că dezvoltarea metodologiei de cercetare își așteaptă încă elaborarea, că acest lucru se impune din rațiuni de selecție, cercetare, apreciere a aplicării diverselor metode pe teren juridic”⁴. O încercare de creionare a conceptului de metodologie juridică o întâlnim și la profesorul Nicolae Popa, care se raportează la aceasta ca la „un sistem al acelor factori de relativă invarianță într-un număr suficient de mare de metode, factori ce au ca obiect raporturile, legăturile, relațiile ce se stabilesc între diferite metode în procesul cunoașterii fenomenului juridic”⁵. Principiile, normele sau criteriile metodologice formează conținutul metodologiei juridice iar raporturile ce se stabilesc între diferitele metode în cadrul actului de cercetare

² R. I. Motica, Gh. Mihai, *Teoria generală a dreptului*, Editura All Beck, București, 2001, p. 24.

³ Ion Craiovan, *Doctrina juridică*, Editura All Beck, București, 1999, p. 17.

⁴ *Ibidem*, p. 17-18.

⁵ N. Popa, *Prelegeri de sociologie juridică*, Tipografia Universității București, București, 1983, p. 15.

științifică alcătuiesc obiectul și esența acesteia: „Prin consecință, metodologia juridică se referă la principiile cunoașterii științifice a fenomenului social al dreptului, la operațiile, procedeele, tehnicile acestei cunoașteri”⁶.

Viziunea cunoscutului jurist Mircea I. Manolescu asupra metodologiei juridice este a celui care a înțeles că „(...) în știința juridică trebuie să facem un loc important unei noțiuni mai puțin teoretice, care însă, este indispensabilă și din lămurirea căreia vom ajunge, cred, la înnoirea pe care o nădăjduim pentru întreaga concepție despre drept și artele juridice. Este vorba despre metodologia dreptului sau, mai exact, metodologia juridică. Prin metodologia juridică înțeleg acea disciplină care se preocupă de problemele aflării adevărului în știința dreptului”⁷.

Apariția metodologiei juridice pe la mijlocul secolului XX este legată de metodologia generală, ca știință despre metode, având statutul de metodologie a unei științe, cea juridică. În timp, această disciplină, căci o putem numi așa, ea având o anumită autonomie și un anumit grad de particularizare, s-a ramificat căpătând noi variante și fațete cum ar fi cea de metodologie a cercetării științifice, sau de metodologie a elaborării actelor juridice, sau a învățării și aprofundării juridice etc. În cadrul studierii științelor umaniste un loc important a ajuns să-l ocupe această abordare metodologică cu scopul de a forma tinerii, de a-i orienta și ghida în hățișul informațional. Considerarea metodologiei juridice ca disciplină autonomă apare cu atât mai importantă și mai necesară, cu cât o regăsim permanent în planul reflecției generale asupra dreptului și în abordările particulare ale mai multor juriști și profesori de drept, căci „(...) știința juridică nu poate face abstracție de celelalte științe despre om și societate (...)”⁸.

⁶ R. I. Motica, Gh. Mihai, *op. cit.*, p. 24.

⁷ Mircea I. Manolescu, *Știința dreptului și artele juridice*, Editura Continent XXI, București, 1993, p. 28.

⁸ Dan Claudiu Dănișor, Ion Dogaru, Gh. Dănișor, *Teoria generală a dreptului*, Editura C. H. Beck, București, 2006, p. 12.

1.2. Metodele cercetării științifice juridice

Principiile de drept nu pot fi aplicate *tale quale* la realitățile sociale, ci cu ajutorul anumitor metode de elaborare tehnico-practică a dreptului, căci: „În știință trebuie să distingem mai întâi elementul culminant de teorie, și de la acesta către tehnică și practică, elementele mai puțin teoretice, care trec prin ceea ce s-ar putea numi – în general – preocuparea de metodă⁹”. O condiție *sine qua non* de conturare a metodelor cercetării științifice ale domeniului juridic o constituie cunoașterea și înțelegerea unor noțiuni precum *logica juridică*, *logica judiciară*, *tehnica juridică* și *artele juridice*.

Logica juridică este aplicată unei sfere largi de probleme, cum sunt: definiții legale, metode de formare și clasificare a conceptelor juridice, sistematizarea normelor juridice, soluționarea concursului sau conflictelor de norme, regulile raționamentului juridic, interpretarea normelor juridice, fiind o adevărată sursă a dreptului. Aici avem în vedere faptul că *logica juridică* se bazează pe idei sau pe „o mitologie juridică”, pe date sau pe „o sociologie juridică” și pe construcții sau pe „o știință a legilor” (*nomologie*).

Logica judiciară diferențiată de cea juridică prin raportarea la litigiu se axează pe o utilizare a regulilor în activitatea practică de realizare a dreptului și mai puțin pe o aplicare a logicii în procesul specific de cunoaștere juridică, având în vedere mai mult modul de interpretare și de aplicare a normei juridice.

Tehnica juridică poate fi întâlnită atât în procesul elaborării dreptului, în spațiul redactării și formulării normelor juridice, cât și al interpretării și aplicării dreptului. Tehnica juridică asigură, într-un cuvânt, realizarea, aplicarea și practicabilitatea dreptului. De altfel, în perimetrul cercetării științifice a dreptului există preocupări permanente în sensul perfecționării tehnicii juridice.

Artele juridice sunt cele cu ajutorul cărora, în cadrul practicii judiciare se rezolvă cazurile individuale concrete tratate în justiție. Așadar, *artele juridice* sunt aspectul practic al științei dreptului și se supun procedului formulării, al sistematizării, dogmatizării și descrierii. Arta formulării legii este specifică legiuitorului,

⁹ Mircea I. Manolescu, *op. cit.*, p. 27.

judecătorului îi revine arta interpretării acesteia, iar jurisconsultului arta ipotezei judiciare.

Preocupările pentru perfecționarea metodei au dus la constituirea metodologiei - a teoriei, a științei despre metodă. *Grosso modo*, metoda poate fi definită drept un ansamblu de principii și norme care sunt utilizate pentru cunoașterea unor elemente ale unui fenomen sau a fenomenului în întregul său. Principalele metode ale cercetării științifice adecvate investigării fenomenului juridic sunt:

- **Metoda logică**

Metoda logică este una din metodele sau procedeele tehnice de bază în aplicarea legilor, deoarece orice explicare a sensului normei juridice, fie ea istorică sau sistematică, se sprijină pe utilizarea raționamentelor și judecății logice. Utilizarea metodei logice în studierea problemelor dreptului este deosebit de utilă dacă ne gândim la faptul că instaurarea puterii de stat, constituirea sistemului de organe ale statului, corelația dintre ele sunt orientate în conformitate cu un model relațional, iar activitatea de elaborare a dreptului, cât și cea de aplicare a lui trebuie să aibă un caracter logic. Logica este aplicată unei sfere largi de probleme juridice, cum sunt: definiții legale, metode de formare și clasificare a conceptelor juridice, sistematizarea normelor juridice, soluționarea conflictelor de norme, regulile raționamentului juridic, interpretarea normelor juridice. Toate științele juridice se folosesc de categoriile, legile și raționamentele logicii, căci „(...) procedeele științelor variază, însă nu și formele și esența raționamentului, de aceea nu se poate vorbi decât cu o *reservatio mentalis* despre o deducție juridică”¹⁰.

Folosirea logicii în cercetarea juridică nu trebuie să ducă la neglijarea conținutului normelor juridice, a fundamentului lor normal sau să exagereze aspectul ei speculativ în detrimentul cerințelor vieții sociale și a practicii judiciare. În general, se are în vedere utilizarea regulilor în activitatea practică de realizare a dreptului (logica judiciară) și mai puțin un domeniu distinct de aplicare a logicii în procesul specific de cunoaștere juridică.

¹⁰ Athanasie Joja, *Studii de logică*, Editura Academiei, București, 1960, p. 154.

- **Metoda comparativă**

Comparația se definește ca operațiunea prin care cercetătorul fenomenului juridic urmărește să constate, să fixeze, elemente identice sau divergente la două fenomene juridice cercetate. Cercetătorii actuali ai fenomenului juridic consideră că în sprijinul metodei comparative se situează frecvent analiza predictivă cu privire la evoluția și evaluarea fenomenelor și realităților juridice vis-à-vis de estimarea unor posibile necesități legislative. Compararea sistemelor de drept din diferite state, a caracteristicilor ramurilor de drept, instituțiilor și normelor acestora se dovedește utilă și eficientă în analiza fenomenului juridic, printr-o încercare de compatibilizare instituțională și procedurală, precum și printr-o deschidere a sistemelor de drept existente în plan național către cele europene și nu numai. Această procedură a determinat recunoașterea, în cele mai multe sisteme de învățământ juridic a unei noi ramuri științifice, aceea a dreptului comparat, îndeosebi ca urmare a intensificării relațiilor economice, culturale, instituționale dintre state.

În concluzie, comparația facilitează construcția tipologiilor juridice și clasificărilor, iar în procesul de legiferare, prin această metodă, se asigură furnizarea de informații (pentru legiuitor), în legătură cu reglementările cuprinse în alte sisteme de drept sau în documente juridice internaționale.

- **Metoda istorică**

Metoda istorică de cercetare științifică a dreptului constă în analiza condițiilor economice, sociale, politice și de altă natură, completată cu cercetarea diferitelor categorii, tipuri de stat și drept, a structurii și funcțiilor acestora în evoluția lor de la o orânduire la alta și în cadrul aceleiași orânduirii în diferite etape. Cu ajutorul acestei metode se poate stabili sensul deplin al normelor juridice prin recurgerea la cercetarea condițiilor istorice, social-politice, juridice și în general a totalității împrejurărilor care au stat la baza elaborării legii sau care au determinat adoptarea unui act normativ (*occasio legis*). Așa cum afirma profesorul Ion Craiovan: „Aplicarea metodei istorice reclamă studiul izvoarelor documentare, a materialelor pregătitoare ale adoptării actului normativ, a expunerii de motive și a discuțiilor ce s-au purtat cu ocazia dezbaterii proiectului de lege, a lucrărilor științifice, presei etc., referitoare la actul

normativ în cauză ș.a.”¹¹. Astfel, plecând de la datele pe care le oferă istoria, în cercetarea instituțiilor juridice știința dreptului, constatând vechimea lor, le urmărește evoluția, configurația, funcțiile etc.

- **Metoda sociologică**

Metoda sociologică constituie o direcție de cercetare de o reală importanță pentru cunoașterea realității juridice. Această metodă aplicată în drept oferă o perspectivă nouă în studiul realității juridice, ca realitate socială, verificând modul în care societatea influențează dreptul și acceptă la rândul-i influență din partea acestuia. De altfel, este firesc să considerăm că fiecare fenomen juridic are rezonanță socială și că existența dreptului este corelată existenței sociale.

Sociologia juridică cercetează modul în care societatea influențează dreptul și suportă, la rândul ei, influență din partea acestuia, evidențiind totodată faptul că există fenomene juridice primare, care se identifică cu dreptul (legile, activitatea administrativă, activitatea de aplicare a dreptului) și fenomene juridice secundare, în care ponderea elementului juridic este mai redusă (responsabilitatea socială, statutul și rolul individului).

Metodele de cercetare utilizate în studiul fenomenelor sociale și juridice se axează pe observația, analiza documentelor sociale și juridice, respectiv, a documentelor oficiale, neoficiale, publice, private, statistice, biografice, jurnalistice, memorialistice, pe ancheta sociologică, pe chestionarul sociologic și pe interviu.

În concluzie, întrucât dreptul este o realitate socială iar regulile de drept prezintă consecințe importante pentru destinul individului juriștii nu se pot izola printr-o tehnică exagerată, ei fiind nevoiți să ia în calcul aspectele sociologice ale dreptului.

- **Metode cantitative**

Cercetarea științifică juridică apelează, în ultima perioadă, tot mai mult la metodele cantitative, care au aplicabilitate largă și imediată în teoria și practica dreptului. Metodele cantitative au un rol deosebit de important în elaborarea și sistematizarea legislației, în evidența legislativă și evidența deciziilor organelor de aplicare a dreptului, în sistematizarea informației juridice, în evidența evoluției fenomenului juridic, în evidențe

¹¹ Ion Craiovan, *Itinerar metodic în studiul dreptului*, Editura Ministerului de Interne, București, 1993, p. 114.